

Českosaské
ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČERVEN 2024 | 23. ROČNÍK | 1/2024

www.npcs.cz

Obsah

4

9

21

4-5

Péče o lesy | Přichází k nám nový les

6-7

Pro návštěvníky | Kdy se zase otevřou Gabrielina stezka a Edmundova soutěska?

8-9

Turistická doprava | S veřejnou dopravou můžete zažít velké dobrodružství za málo peněz

Od sousedů | Sasko slaví 250. výročí narození Caspara Davida Friedricha

10-11

Pro návštěvníky | Turistické cesty. Otevřené? Uzavřené? Jak to vlastně je...

12-13

Návštěvnost | Turistický ruch v Českém Švýcarsku v době „POSTPOŽÁROVÉ“

Pro návštěvníky | Požářiště u Hřenska: pohroma nebo tip na zajímavý výlet?

14-15

Rozhovor | Jak to vidí Petr Hladík - ministr životního prostředí ČR?

16-17

Fotoreportáž | Srovnávací fotografie Václava Sojky
Pro návštěvníky | Aby znovu nehořelo

18-19

Péče o krajinu | Péče o krajinu v okolí obce Tisá | Rozhovor se starostou obce Tisá Jiřím Turkem

20-21

Ekologická výchova | Poznejte České Švýcarsko hravě | Nechte se nadchnout stezkou, která probudí vaše smysly

22-23

Chráněná území | Přírodní rezervace Za pilou

24-25

Novinky | Nový film o Českém Švýcarsku | Plšíkova zahrada: Ráj pro duši i zvědavou mysl

26

Okénko do minulosti | Z minulosti Kyjovské přehrady

Obnova přirozeného lesa dva roky po požáru. © Václav Sojka

Úvodní slovo

Národní parky po celém světě pro lidské společnosti chrání cenné části přírody. V celé České republice dosud najdeme čtyři, zabírají pouhých 1,5 % její rozlohy. Z podstaty věci tato území vytvářejí prostor pro přírodní děje, které byly lidmi z krajiny často vytlačeny. Nejsme zvyklí na spontánní rozpad toho, co je z přírodního hlediska neschopné přežít, ani na spontánní obnovu přírodního prostředí, které pak náhle vypadá úplně jinak, než jsme zvyklí v krajině ovlivněné člověkem téměř úplně všude.

Lesy národních parků České a Saské Švýcarsko jsou nyní na mnoha místech ve velmi raných stádiích svého vývoje. Přirozené procesy právě ukazují svou sílu, vytvářejí krajinu zdravější

a odolnější, než bývala dřívě, kdy ji lidé vedli ke svému hospodářskému prospěchu. Velmi staré, přírodě blízké lesní porosty v podmanivé kulise skal a sopečných kuželů jsou doplněny nejmladšími přirozeně vzniklými lesy, jaké vůbec v České republice můžeme najít. Budte v tomto prostředí vítáni a přijímejte je s náležitou úctou.

Správa Národního parku České Švýcarsko udržuje pro návštěvníky rozsáhlou síť cest, doplněnou často o vyhlídková místa, naučné trasy a další instalace. Přírodu národního parku i její vývoj lze poznávat nejlépe v rámci pěší turistiky. To vyplývá ze skalnaté podstaty Labských pískovců. Tam, kde to je možné, však myslíme i na cyklisty, rodiče s dětmi v kočárku či návštěvníky s pohybovým hendikepem.

Dovolte mi proto, abych vás v letošním roce pozval zejména do tří míst, která by žádný návštěvník Českého Švýcarska minout neměl. V prvé řadě se jedná o oblast požářiště z roku 2022. Obraz obnovující se přírody poskytnete především Mlýnská cesta, u které má ještě během letoška vyrůst i vyhlídková plošina

s výstavou velkoplošných fotografií krajiny před velkým požárem, během něj a po něm.

Na opačné straně národního parku, na Krásnohlipsku, je zcela nově vytvořena naučná trasa Kyjovským údolím. Nese název „Údolím říčky Křinice všemi smysly“ a na jedenácti kreativně pojatých zastaveních podhaluje přírodní souvislosti, historii území i místní legendy. Vhodná je pro zvědavé návštěvníky všech věkových skupin, rodiče s dětmi i hendikepované osoby.

Od letošního května je příjemným výletním cílem i samotný areál Správy Národního parku České Švýcarsko v Krásné Lípě. Nově upravená Plšíkova zahrada je otevřena veřejnosti a přímo vybízí ke strávení příjemného a poklidného dne. Kouzlo areálu je ukryto v množství detailů a odkazů na fenomény, se kterými se návštěvník může později setkat ve vlastním národním parku.

Přeji všem příjemné prožitky při poznávání národního parku i jeho okolí. Vítejte ve zdejším krajině tajemství!

Petr Kříž
ředitel Správy NP České Švýcarsko

České Švýcarsko – zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, ročník 23, číslo 1/2024, č. reg.: MK ČR E 13314. ISSN 2571-3485. Vydává: Správa NP České Švýcarsko, resortní organizace Ministerstva životního prostředí České republiky, Pražská 457/52, 407 46 Krásná Lípa, tel.: +420 412 354 050. Redakce: Richard Nagel a Dana Štefáčková. Jazykové korektury: Lubomír Moudrý. Fotografie na přední straně obálky: Na cestě k Pravčické bráně, foto Richard Nagel. Fotografie na str. 27 a na zadní straně obálky: Na naučné stezce v Kyjovském údolí, foto Václav Sojka. Grafická úprava: TR-DESIGN.CZ. Tisk: Akontext s.r.o. Vyšlo v červnu 2024. Náklad: 10 000 ks

Nejvíce mladých stromků roste v odumřelých smrčinách, kde je chrání ponechané rozpadající se dřevo odumřelých stromů a půda je zde vlhčí. © Dana Věbrová

PŘICHÁZÍ K NÁM NOVÝ LES

Povodní to začalo

Přes České Švýcarsko se přehnaly dvě velké „povodňové vlny“. Vlny, které s sebou něco vzaly, něco ukončily, ale také něco nového začaly a měly sílu měnit věci ve velkém. První vlnou byla kůrovcová kalamita, která postihla oslabené smrky nevhodně v minulosti vysázené na vysychajícím pís-kovcovém podloží. Během několika let se tato vlna rozlila na více než polovině území národního parku. Další vlnou byl požár. Ten se s větrem šířil přes zalesněné i vykácené plošiny, „natekl“ do údolí skalních kaňonů a během pár dnů zasáhl asi desetinu lesa národního parku.

Teď tu při prvním letmém pohledu vidíme smutně vyhlížející les, mnoho uschlých, nebo opálených stromů. Může nám to připomínat obrázky pohraničních hor ze sedmdesátých let, kdy lesy umíraly kvůli znečištěnému vzduchu. Tenkrát ale chemi-

ké zplodiny spálily stromy a otrávilily půdu a na nový les se čekalo dlouho. Tady však máme před sebou zdravé prostředí a les, který se vrací velmi rychle. Pojdme se podívat, jak nový les vzniká po kůrovci, po ohni, a co dalšího se v něm děje.

Jak se rodí les

Zkusili jste si někdy sázení lesa? Je to velmi častý způsob, jak kolem nás vzniká les a jak mít hned od začátku v lese dřeviny, které se nám budou hodit na trámy nebo třeba do kamen. Ten proces však není tak jednoduchý, protože nejdříve někdo musí v lese vybrat stromy, které mají pěkný růst či rovný kmen. Z nich sebere semeno, to napěstuje ve školkách, pohnou, podřízne kořínky, a pak je přesadí do lesa. V lese se pak vybírají opět ty rovnější či lépe rostoucí stromy a ostatní se postupně vyřezávají. Téměř všechno je v režii člověka. Ale o tom to dnes nebude, protože toto se u nás děje jen

ve velmi omezené míře. U nás si celý proces vzniku nového lesa řídí převážně příroda.

Les je prostor, kam se vejde jen určité množství stromů, semenáčků a rostlin, jelikož si musí rozdělit jeden bochník chleba – stejnou půdu, světlo a vodu. Od začátku, kdy les vzniká, musí mezi sebou přítomné rostlinstvo o všechno bojovat a trochu i závodit – komu vyrostе dřív pár větví a na nich listy, aby pochytal více světla, nebo kdo zabere svými kořeny co největší plochu kolem sebe. Tím, že u nás v lese odumřela spousta stromů, dostalo se do lesa mnohem více světla a je zde hodně volného prostoru. Les na to ihned zareagoval. Světlo, vlaha a dostupné živiny aktivovaly semena rostlin, která na tuto příležitost čekala ukrytá v půdě. Ze živých stromů v okolí začala na zem padat další semena, a spousta malých a lehkých semínek přilétlo z dálky vzduchem. A aby to bylo ještě pestřejší, část semen roznesou >

> i ptáci a myši. Schovávají si je totiž do půdy na horší časy (podobně jako my si ukládáme zásoby do spižírny), ale ne všechna potom zase najdou, a ta pak mohou vyklíčit. Bukvice či žaludy si tak schovávají například sojky, myšice lesní nebo veverky. Někteří ptáci se zase živí plody a semena z nich klíčí až poté, co projdou jejich trávicím systémem. Pták je jednoduše zanechá pod stromem, kam si sedl a... :-). Často se tak do lesa dostává například jeřáb, jehož nápadnými červenými plody se živí řada ptačích druhů.

Teď, když známe všechny účastníky, můžeme popsat, jak vypadá start „nového lesa“.

Jak se skládá lesní mozaika

Co všechno má vliv na to, jak bude les na začátku vypadat? Kromě toho, jaká semena, resp. které druhy dřevin se na volnou plochu dostanou, hraje důležitou roli i to, jak vypadá povrch půdy. Pokud jsme měli někde smrkový les a na zemi vznikla silná vrstva jehličí zvaná hrabanka, pak je zde mezi semenem a půdou překážka. Tu umí překonat větší semena, třeba buku, protože mají přibaleno „něco na cestu“ – zásobní látky. Jejich kořínky nakonec půdu najdou. Ale malíčká semena břízy nebo vrby musí čekat, až se hrabanka spláchnе či rozloží, nebo semínko zateče s vodou do nějaké mezery.

Když však tahle bariéra z jehličí či listů shoří, to jsou pak „na koni“ ta semínka, která přinese vítr; je jich hodně a mohou být i velmi malá. Ty samé druhy většinou dobře snáší hodně světla i to, že je na volné ploše v létě velké horko a nechrání je žádné koruny stromů. To teď můžete vidět na velkém spáleništi. Celé se zelená břízou, někde roste i větší množství osik a vrb. A nesměle se začínají objevovat i borovice.

Na začátku tohoto procesu můžeme napočítat i více než 1,5 tisíce semenáčků na čtverečním metru, ale již po 15 letech zde bude na jednom metru jen kolem deseti stromků. Co všechno se musí stát, aby některé stromky začaly vítězit? Některé semenáčky uhynou v důsledku konkurence, jelikož jsou slabší, některé sežere lesní zvěř, na jiné

spadne strom, nebo se utrhne kus půdy, či zarostou do kapradí. Ale boj o prostor neustává, jelikož vzniká nový. Pod mladým porostem jsou příhodné podmínky pro dřeviny, které potřebují či snášejí částečný stín. To můžeme dobře pozorovat třeba v březovém lese na Havraní skále u Jetřichovic, který vznikl samovolně po požáru v roce 2006. Kromě bříz zde vyrůstají i další stínomilné druhy jako např. duby či buky.

V hloubi národního parku jsou však další pestře mikrosvěty. Některé jsou na dnech stinných údolí, kde je chladněji a více vody. Zde se daří smrku, a jeho potomstvo tak bylo v podrostu připravené ještě dříve, než dospělý les zasáhla kůrovcová kalamita. Na skalních svazích zase rozhoduje, kam je svah otočený. Jižní svahy jsou přirozeně sušší a teplejší, ale největší extrém najdeme nejvýše, na skalách. Tam se pomalu vrací ty nejodolnější druhy, především borovice lesní a bříza.

Co je v lese nového?

Nový les je velmi pestrý. Světlo v lese s sebou přineslo mnoho rostlin a dřevin, které tam dříve nebyly. Nejvíce mladých stromků roste v odumřelých smrčinách, kde je chrání ponechané rozpadající se dřevo odumřelých stromů a půda je zde vlhčí než tam, kde byl les odtěžen. I když i sem chodí jelení zvěř, která stromky okusuje, jsou zde díky popadným stromům okousávané méně. Rozrůstají se zde také trávy a keříčky borůvků. V lese je mnoho bříz a jeřábů, ale také stromových pahýlů, ve kterých hnízdí sovy, malí pěvci, či strakapouři. Zvířata tak z lesa zdaleka nezmezela. Zejména ptáci a drobní savci zde našli nové zdroje potravy. Nezmezela ale ani smrk a určitě bude velmi zajímavé sledovat, jak se bude nový les bez lidských zásahů vyvíjet. Obě vlny zmíněné na začátku článku je tak možné vnímat ne jako katastrofu, ale jako příležitost pro přírodu národního parku.

Dana Věbrová

Pod korunami bříz vzniká nový prostor pro buk a další dřeviny (Havraní skála u Jetřichovic). © Dana Věbrová

Březový les na Havraní skále u Jetřichovic (pohled shora). © Dana Věbrová

Požárem zasažený porost nad Edmundovou soutěskou. © Richard Nagel

KDY SE ZASE OTEVŘOU GABRIELINA STEZKA A EDMUNDOVA SOUTĚSKA?

Otázku uvedenou v názvu článku slýcháme na správě národního parku od předloňského požáru asi nejčastěji. A není divu, protože jak Gabrielina stezka vedoucí z Mezní Louky k Pravčické bráně, tak Edmundova soutěska s populární plavbou na lodičkách patří k největším turistickým magnetům národního parku. Statisíce návštěvníků ročně mohly až do poloviny léta 2022 obdivovat zdejší bizarní skalní věže, stěny a rokle prudce se zvedající od úpatí cest, i zachovalé lesy dodávající těmto místům neopakovatelné a tajemné kouzlo. Jenže všechnu tuto nádheru pohltily během několika dní plameny největšího požáru v historii České republiky. A co bylo před požárem největším turistickým lákadlem, stalo se po požáru paradoxně tím největším nebezpečím.

Po uhašení plamenů zůstaly na místě tisíce ohořelých a postupně odumírajících stromů. Zmizela i po staletí se ukládající vrstva opadané kůry, listů, větviček a jehličí zvaná hrabanka, která zadržovala kameny opadávající z okolí skal. Ty tak začaly hrozit pádem na turistické cesty. Další kameny se uvolnily (a stále uvolňují) v důsledku vývratů odumřelých stromů nebo pukání skal vlivem vysokého žáru. Obě místa se tak sta-

la pro návštěvníky extrémně nebezpečnými, a musela být proto dočasně uzavřena. Jak dlouho ale bude tato dočasnost trvat? Je vůbec technicky možné zajistit odstranění všech nebezpečných stromů a kamenů? Nedošlo by tím k nenávratnému poškození zdejší unikátní přírody? A zajistil by vůbec jakýkoliv bezpečnostní zásah opravdu bezpečnost návštěvníků? Spousta otázek, na které jsme se více než rok snažili

nalézt odpovědi. Nechali jsme si proto vypracovat několik odborných studií (ke stažení zde: <https://www.npcs.cz/pozar-v-np-ceske-svycarsko>), provedli tzv. pilotní zásah nad dolním přístavištěm v Edmundově soutěsce a sledovali, jak se s následky požáru vyrovnává sama příroda. K čemu jsme došli?

Bohužel se ukázalo, že řada stromů, která první rok po požáru vypadala, že přežije, začala postupně odumírat. Případný bezpečnostní zásah by se tedy musel týkat téměř všech stromů. Pilotní zásah, při kterém jsme odstranili všechny stromy z plochy cca 0,8 hektarů, nám zase ukázal, že jsme sice eliminovali riziko pádu stromů, ale na druhou stranu jsme zvýšili riziko pádu kamenů a eroze půdy narušené během provádění vlastního zásahu. Pokácené kmeny jsme

> navíc museli ponechat na místě a stabilizovat je pomocí kotevních lan. Ta se ale mohou časem uvolňovat a bude je tedy potřeba neustále kontrolovat. Představa, že bychom takto „totální“ zásah, který by navíc nezajistil úplnou bezpečnost, dělali podél celé Gabrieliny stezky nebo Edmundovy soutěsky, je tedy nereálná. Při plánování zásahu bychom navíc museli zohlednit i bezpečností opatření provedená po požáru na jiných lokalitách (např. v Divoké soutěsce, podél silnice z Hřenska na Mezní Louku, podél turistické trasy Tři prameny – Pravčická brána apod.). Zpracované studie však jasně ukazují, že takto rozsáhlé zásahy by již v tuto chvíli měly významný dopad na celou přírodu národního parku, vedly by k rozsáhlému poškození pomalu se obnovujícího lesa, a nelze je tedy provést.

Na druhou stranu je dnes již jasné, že sama příroda se s následky požáru vypořádat umí a že pokud jí dáme nějaký čas na zotavenou, bude se postupně snižovat i riziko pro návštěvníky. Již dnes zabraňují koberce mechů erozi písčitých svahů, kořeny mladých stromků začínají zpevňovat vznikající vrstvu půdy a stabilizovat uvolněné kameny. Požářiště ponechané samovolnému vývoji zároveň poskytuje útočiště řadě zajímavých a vzácných druhů živočichů, např. broukům, datlům, sovám, netopýřům, plchům apod. Kmeny odumřelých stromů také zajišťují potřebný stín a napomáhají se zachytáváním a vsakováním vody do půdy, což je důležité zejména pro novou generaci spontánně se obnovujícího lesa.

Správa národního parku bude samozřejmě obě lokality bedlivě sledovat. Popadané kmeny a kameny budou průběžně odstraňovány, aby byla zajištěna aspoň průchodnost např. pro hasiče nebo záchranáře a aby nedošlo k fyzickému zániku cest. To vše bude v Edmundově soutěsce probíhat ve spolupráci s obcí Hřensko, která je majitelem pozemků, po kterých vede turistická cesta, a zároveň je i provozovatelem lodní plavby. Za tři roky pak provedeme další detailní průzkum, který nám napoví, zda už se příroda dostatečně vzpamatovala z následků požáru a zda už by bylo možné provést ně-

jaký méně intenzivní bezpečnostní zásah. Do té doby se budeme ve spolupráci s obcí Hřensko snažit o aspoň částečné zpřístupnění Edmundovy soutěsky (pozn.: v době redakční uzávěrky se diskutovalo např. možnost provedení bezpečnostního zásahu v úseku od Mezního můstku k tzv. srubové stavbě u horního přístaviště, kde se nacházejí veřejné toalety a bufet; tato část soutěsky navíc nebyla požárem téměř zasažena). V případě Gabrieliny stezky zase hledáme možnost vytvoření dočasné obchůzně trasy, která by návštěvníky z Mezní Louky navedla k rozcestí Tři prameny, odkud se již k Pravčické bráně dostanou po existující turistické cestě.

Výlet po Gabrielině stezce a nejspíš i plavbu na pramicích v Edmundově soutěsce (zde je konečné rozhodnutí na obci Hřensko) si tak návštěvníci budou muset v nejbližších letech bohužel odepřít. Naprostá většina turistických cílů v národním parku však zůstává přístupných. A všímavým turistům teď národní park navíc poskytuje výjimečnou příležitost ke sledování neuvěřitelné regenerační schopnosti přírody nejen na požářišti, ale i v lesích zasažených nedávnou kůrovcovou kalamitou.

Richard Nagel

i Správa národního parku vyrobila ve spolupráci s dokumentaristou a fotografem Prokopem Pithartem 10minutové popularizační video, ve kterém autor diváky provází Gabrielinou stezkou i Edmundovou soutěskou. Ukazuje, jak se zdejší příroda vypořádává s následky požáru a vysvětluje, proč je lepší nějaký čas počkat, než se sem budou mocí vracet návštěvníci. Video si můžete prohlédnout zde: <https://www.npcs.cz/pozar-v-np-ceske-svycarsko>.

Kvůli extrémnímu riziku pádu stromů je dočasně uzavřena také jedna z přístupových cest do Divoké soutěsky. © Richard Nagel

Uvolněný skalní blok nad Edmundovou soutěskou. © Richard Nagel

Na Gabrielině stezce. © Richard Nagel

SASKO SLAVÍ 250. VÝROČÍ NAROZENÍ CASPARA DAVIDA FRIEDRICHHA

Návštěvník si je může připomenout vycházkou po tematické trase Saským Švýcarskem

Saské Švýcarsko nově zve k vycházkám nad mořem mlh. Hlavní roli při tom hraje stezka Caspara Davida Friedricha, zřízená v rámci oslav výročí tohoto nepřehlédnutelného romantického malíře. Cesta, na kterou se slavný umělec opakovaně vydával a kde doložitelně čerpal mnoho motivů pro své obrazy, byla znovuobjevena a přizpůsobena tak, aby co nejlépe vyhovovala potřebám návštěvníků současnosti. Velkou část motivů, se kterými se později setkáváme na nejslavnějším Friedrichově obraze, umělec našel během svých vycházek mezi obcemi Krippen a Schöna. Tato zhruba patnáctikilometrová trasa vedoucí dnes chráněnou krajinnou oblastí Saské Švýcarsko byla osazena novými informačními tabulemi a klade si za cíl přilákat kulturně zaměřené návštěvníky.

-Schöna, Správy Národního parku Saské Švýcarsko, státního podniku Sachsenforst a Turistického svazu Saské Švýcarsko. Trasa vede z Krippen (místní části města Bad Schandau, kde Friedrich v roce 1813 několik měsíců pobýval) podél Labe směrem k hradu Schöna až ke stolové hoře Kaiserkrone. Část cesty vede souběžně s Malířskou cestou (Malerweg) a od vrchu Wolfsberg zase zpět k výchozímu místu v Krippen. Orientaci v terénu návštěvníkům usnadňuje 75 nových směrových ukazatelů. Vedení trasy může překvapit i znalce území, neboť nabízí i řadu méně známých pohledů na krajinu Saského Švýcarska.

Naučné obsahy návštěvníkům sdělují informační tabule umístěné na 13 místech trasy. Texty jsou zpracovány ve třech jazycích – v němčině, angličtině i češtině. Dále jsou na tabulích vytištěny obrazy, které návštěvníkům umožňují srovnání s realitou a poukazují na přírodní útvary, které byly ve Friedrichových kompozicích použity. Nejedná se přitom jen o známé a výrazné skály či vrcholy, ale také o méně nápadné skalní bloky či jiné krajinné prvky, které Friedrich nejprve zachytil ve skicích a později zapracoval do svých obrazů.

Cestu Caspara Davida Friedricha (Caspar-David-Friedrich-Weg) lze projít za pět až šest hodin. Trasa vede také podél vlakových a autobusových zastávek, které představují ideální výchozí či koncová místa pro vycházky. Cestu lze absolvovat individuálně nebo s vyškolenými průvodci, jejichž seznam zájemci najdou na internetové stránce www.nationalpark-saechsische-schweiz.de.

Tomáš Salov

Caspar David Friedrich: Krajina s duhou. Díky nové naučné stezce mohou návštěvníci navštívit místa, kde slavný malíř čerpal svou inspiraci.

Caspar David Friedrich patří k nejvýznamnějším malířům německého romantismu. Většinu svého života strávil v Drážďanech, a proto letos zejména Sasko slaví 250. výročí jeho narození. Jeho snad nejznámějším obrazem je „Poutník nad mořem mlh“, ale motivy ze Saského i Českého Švýcarska lze najít i na mnoha dalších dílech. Friedrich ve svých obrazech nezachycoval realitu; krajiny své fantazie komponoval z různých

prvků, se kterými se během svých vycházek setkával. Z oblasti Českého Švýcarska si například opakovaně vypůjčil tvar Růžovského vrchu. Nová trasa tak umožňuje návštěvníkům vydat se po umělcových stopách, poznávat jeho díla, dívat se na přírodu jeho očima.

Kulturně naučná trasa je společným dílem města Bad Schandau, obce Reinhardtsdorf-

U8 Česká Kamenice. © Archiv České Švýcarsko o.p.s.

S VEŘEJNOU DOPRAVOU MŮŽETE ZAŽÍT VELKÉ DOBRODRUŽSTVÍ ZA MÁLO PENĚŽ

Cestování v Českém Švýcarsku přináší nejen neopakovatelné zážitky: jeho prostřednictvím můžete přispět i k ochraně přírody. Jak tedy využít hromadnou dopravu a objevovat destinaci bez starostí s parkováním?

Hlavní autobusová linka oblasti 434

Páteří turistické dopravy v národním parku je autobusová linka 434, která spojuje Děčín s Jetřichovicemi a Krásnou Lípou přes Hřensko. Díky další lince (438 v trase Děčín-Hřensko-Mezní Louka-Mezná) vznikl o víkendech v nejvyužívanější relaci Děčín-Hřensko-Mezní Louka hodinový interval, v sezóně a o letních prázdninách byl snížen až na půlhodinový. Linky jezdí nově celoročně 365 dní v roce a ze zastávek v Děčíně, Hřensku, na Mezní Louce, Mezné, ve Vysoké Lípě, v Jetřichovicích, Rynartcích, v Doubčicích, Kyjově a Krásné Lípě umožňují nástup na nejoblíbenější místa národního parku včetně Hřebenovky Českým Švýcarskem.

Nová linka 441 na Hájanky a 435 do Schmilky

Od Velikonoc 2024 je v provozu shuttle bus z Mezné přes Hřensko a Janov do České Kamenice s provozem v sezóně o víkendech, v červenci a srpnu denně. Zároveň během dne autobusy obsluhují v hodinovém intervalu úsek z Mezné na Hájanky a umožňují přístup do Divoké soutěsky ze dvou stran.

Můžete tak projít oba přístupy k Meznímu můstku v soutěskách. Linka 435 jede z Mezné přes Hřensko do Schmilky v sezóně o víkendech (v červenci a srpnu denně) a propojuje tak České a Saské Švýcarsko. Ani do Saska se tak nemusíte vydávat autem. Ze Schmilky se nabízejí velké okruhy do skal Schrammsteine a Affensteine.

Do Tiských stěn s celodenní jízdenkou DÚK

Pokud není cílovou destinací Německo, můžete na výlety po severních Čechách mezi Českým Švýcarskem a Kláštercem nad Ohří nebo Kralupy nad Vltavou výhodně cestovat s tímto lístkem, který vám všude prodají za 170 Kč na osobu. Zakoupit si můžete třeba lístek na vlak do Děčína, navštívit místní zajímavosti a vydat se historickou Kozí dráhou do Libouchce. Po půlkilometrové procházce do samotného středu obce nasednete do autobusu přímo směr Tisá, kde vaši romantickou cestu završíte prohlídkou skalního města.

Pro milovníky vlaků

„Dráha národního parku“ je soubor tří tratí, které dohromady obkružují národní par-

ky České a Saské Švýcarsko a vedou i chráněnými oblastmi Lužických hor, Českého středohoří a Labských pískovců. Jízda vlakem je sama o sobě zážitkem a umožňuje navštěvovat při pobytu nejkrásnější místa v těchto chráněných oblastech, jako například okolí České Kamenice, Jedlovou, Tolštejn a Krásnou Lípou s Vlčí horou nebo Tanečnicí.

**Jiří Rak, Andrea Kadlecová
o.p.s. České Švýcarsko**

📌 Víte, že... návštěvníci mohou využít bezplatnou dopravu?

Návštěvníci, kteří se ubytují v Českém Švýcarsku na více jak 2 noci, mohou využít bezplatnou jednodenní síťovou jízdenku DÚK na každý den pobytu. Mohou se tak pohybovat hromadnou dopravou po celém Ústeckém kraji zdarma. www.ceskesvycarsko.cz

1. OTEVŘENÉ ZNAČENÉ STEZKY PRO PĚŠÍ I CYKLISTY

TURISTICKÉ CESTY. OTEVŘENÉ? UZAVŘENÉ? JAK TO VLASTNĚ JE...

Žijeme v době, kdy informace přicházejí odkdeud a s pravdou či realitou se stále častěji mijejí. O uzavírání cest a stezek v národním parku se toho napsalo a hlavně napovídalo už tolik, že je načase uvést to všechno na pravou míru. Takže předně – nikdo nechce uzavírat cesty napořád. Nikdo nechce z národního parku vytvořit neproniknutelnou divočinu. Nikdo odtud nechce vystrnadit turisty. Na druhé straně nás postihly dvě přírodní katastrofy – masivní kůrovcová kalamita a rozsáhlý požár – to je prostě fakt. Je zapotřebí se s tím vyrovnat tak, aby byla místní vzácná příroda chráněna a byl jí poskytnut prostor pro přirozenou obnovu a zároveň tu mohla probíhat šetrná – a také bezpečná – přírodní turistika.

Každý, kdo někdy likvidoval následky nějaké šlamastyky, dobře ví, že zpočátku je zapotřebí smířit se s omezeními a kompromisy. My jsme v úplně stejné situaci. A tak nám

nezbylo, než část cest a tras tím či oním způsobem uzavřít. Dočasně. To jest nikoli nastálo. Kolik? Národní park má i po požáru a kůrovcové kalamitě rozsáhlou síť turisticky značených stezek. Akutálně je jich udržovaných a bez problémů průchozích více než 150 kilometrů. My jsme uzavřeli nebo odznačili zhruba 17 %, tedy 30 km. Z dobrých důvodů. Pojdme se teď podívat na všechny čtyři typy cest: otevřené, dočasně odznačené, dočasně uzavřené a znovu otevřené.

1. OTEVŘENÉ ZNAČENÉ STEZKY PRO PĚŠÍ I CYKLISTY

80 % stezek se podařilo ponechat přístupných – koneckonců, na stránkách mapy.cz se o tom může každý sám přesvědčit. To ovšem neznamená, že je tam situace ideální. Až po některé z nich půjdete objevovat krásná tajemství zdejší přírody, potkáte tu dost často naše kolegy. Kontrolují cesty a odstraňují zřejmá nebezpečí, jako jsou suché a vyvrácené stromy či zlomené větve,

které by mohly spadnout na stezku a ohrozit vaše zdraví. Ne na všech místech je to ale možné. Zpřístupnění stezek za každou cenu by znamenalo masivní zásah do přírody s výsledkem, který by byl vlastně kontraproduktivní. Proč? Jak vidíte na fotografii **Táborového dolu** (viz obr. 1) u oblíbeného výletního cíle „Na Tokání“, tady vznikla holina široká skoro šedesát metrů. Jizva na tváři lesa. Té se nepodařilo zabránit ani při sebešetrnějším lesnickém zásahu. Abychom takových nevzhledných jizev neměli plný národní park, musíme na to jinak.

2. DOČASNĚ ODZNAČENÉ STEZKY

Před kůrovcovou kalamitou to byly běžné stezky, po kterých vás vedly značky Klubu českých turistů nebo značky správy národního parku. Tady jsme ale kácet nemohli. Proč? Tyhle stezky totiž většinou procházejí hlubokými a chladnými rokllemi (**údolí Vlčího potoka, Studánecký důl, Hluboký důl, Divoká rokle**), ve kterých můžete ob-

> jevit drobné tůně, vodou nasáklé mechové polštáře a potůčky plné života. Právě tyhle rokle jsou jedním z důvodů, proč je České Švýcarsko národním parkem. Kdybychom i tady káceli, vyhnali bychom z údolí chlad, vláhu, vodu a s tím i chladnomilné rostliny jako sedmikvítek či plavuň, ale také vzácné tesaříky a nosatce. Zničili bychom to, co máme chránit, a to nejspíš nevratně. Rozhodli jsme se tedy tyhle stezky na čas „odznačit“, jinak řečeno, odstranit odtud turistické značky. Jakmile pomine nebezpečí pádu stromů, stezky okamžitě proznačíme. Nebude potřeba čekat ani na pád posledního suchého smrku – po rozpadu většiny souší se ihned pustíme do práce.

3. DOČASNĚ UZAVŘENÉ STEZKY

Tyhle stezky vedou nejcennějšími částmi národního parku, klidovými zónami. To jsou místa, která nejsou nějak krásnější než ta ostatní. Odlišují se ale tím, že tu rostou vzácné druhy mechů a rostlin, které jinde nenajdete, a řada zvířat (například plši, brouci, čolci) tady nachází potravu nezbytnou pro život i tisíce nejrůznějších úkrytů. Přestože se v těchto částech přírody chceme vyhnout brutálním zásahům, o stezky pečujeme – nejcitlivěji, jak umíme. Průběžně je udržujeme průchozí pro hasiče a lesáky. A co dělá příroda, které jsme dali šanci? Kůrovcové souše poskytnou stín nové generaci lesa a poskytnou jim ochranu v prvních letech jejich života. Smrkové souše se časem rozpadnou a část jich shodí vítr. Jakmile nebezpečí pádu stromů pomine, stezky ihned otevřeme.

4. ZNOVUOTEVŘENÉ ZNAČENÉ STEZKY

„To se říká: Kdoví jestli...“ řekne si možná mnohý z vás. My ale nemáme důvod hrát s vámi hry – říkáme vám to na rovinu. A také své sliby, jak to jen jde, plníme. Znovu jsme už otevřeli například tyhle stezky: zelenou mezi Brtnickým hrádkem a Písečnou bránou, zelenou mezi Vlčí deskou a Niedermühle, modrou odbočku k Hadímu prameni. A další budou následovat, jakmile to situace v terénu umožní.

Jakub Juda

(editace Mgr. Rostislav Křivánek)

2. DOČASNĚ ODZNAČENÉ STEZKY

3. DOČASNĚ UZAVŘENÉ STEZKY

4. ZNOVUOTEVŘENÉ ZNAČENÉ STEZKY

TURISTICKÝ RUCH V ČESKÉM ŠVÝCARSKU V DOBĚ „POSTPOŽÁROVÉ“

Návštěvnícký ruch v turistické destinaci České Švýcarsko (pozn.: zabírá cca celé území okresu Děčín, tedy nejenom území vlastního národního parku) nabírá po koronavirové pandemii v letech 2020–2021 a rozsáhlém požáru v roce 2022 opět na síle. Vývoj potvrzují jak data ze sčítacích zařízení provozovaných správou národního parku, tak statistiky Českého statistického úřadu. Obraz o intenzitě turistického ruchu doplňuje také analýza dat od mobilních operátorů objednaná společně správou národního parku, Ústeckým krajem a městem Děčín.

Celkový počet přenocování v hotelech a penzionech v destinaci České Švýcarsko v loňském roce dokonce překonal počty ubytovaných nejen v koronavirových letech, ale také v letech před pandemií. Oproti roku 2019 byl v destinaci počet přenocování vyšší již v roce 2022 a v roce 2023 narostl dokonce o více než 12 % oproti předkoronavirovému stavu. Data Českého statistického úřadu zároveň ukazují na rostoucí konkurenci v ubytovacích službách v Českém Švýcarsku, kvůli které nemuseli nárůst počty nocujících návštěvníků zaznamenat všichni majitelé hotelů a penzionů: za pouhé tři roky v letech 2019 až 2022 (kdy jsou dostupná data ČSÚ) se zvedla lůžková kapacita v regionu o 25 % – konkrétně na více než 8 044 lůžek! I tato čísla jasně ukazují, že destinace jako celek je pro podnikatele v cestovním ruchu stále velmi atraktivní.

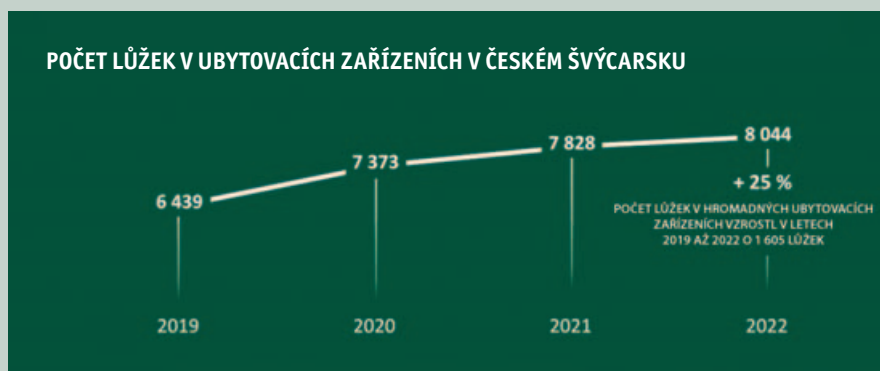
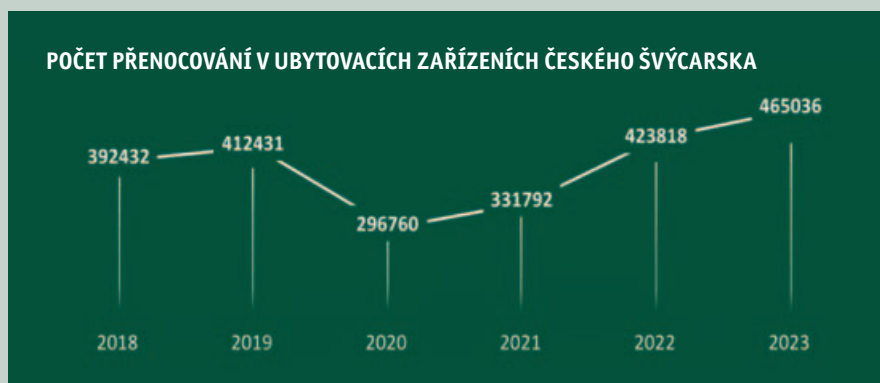
Intenzitu turistického ruchu přímo v Národním parku České Švýcarsko pak dokládají výsledky automatického monitoringu návštěvnosti, který zde probíhá nepřetržitě od roku 2009. Data zaznamenaná tzv. průchodovými čidly ukazují, že v některých oblastech národního parku patřila návštěvnost v roce 2023 mezi nejvyšší v celé historii měření: například na Jetřichovicku byla návštěvnost srovnatelná s rekordním rokem 2018. Nic tedy nenasvědčuje tomu, že by celková návštěvnost této oblasti byla nějak výrazněji negativně ovlivněna např. dočasným uzavřením některých turistických cest v důsledku vysokého nebezpečí pádu stromů po nedávné kůrovcové kalamitě.

Znatelný pokles je však samozřejmě patrný v okolí Hřenska, které bylo výrazně postiženo jak koronavirovými restrikcemi, tak důsledky předloňského rozsáhlého požáru.

Detailnější informace o návštěvnosti regionu v období od začátku dubna do konce října loňského roku nabízí analýza tzv. zbytkových dat od mobilních operátorů. Tato data ukazují, že jen v Národním parku České Švýcarsko návštěvníci v loňském roce strávili na 700 tisíc návštěvodnů. Domácí návštěvníci se na této návštěvnosti podíleli 66 %, zbylých 34 % tvořili zahraniční hosté. Více než polovina zahraničních návštěvníků přijela ze sousedního Německa, ale významný podíl (téměř 18 %) tvořili také návštěvníci z Polska. Mezi domácími dominovali návštěvníci z Ústeckého kraje, Prahy a Středočeského kraje. Analýza také potvrdila přetrvávající rozdíly v návštěvnosti mezi jednotlivými oblastmi národního parku. Zatímco jihozápadní a centrální části národního parku v některých dnech doslova praskají ve švech (okolí Jetřichovic bylo v loňském roce navštěvováno vůbec nejvíce), je severovýchodní část znatelně klidnější, a návštěvníci zde tak mají příležitost ke klidnému odpočinku daleko od davů turistů.

Richard Nagel

(s využitím tiskové zprávy Správy NP z 16. 2. 2024 „Čerstvá data: turistický ruch v Českém Švýcarsku se v roce 2023 zotavoval“)

DATA: Český statistický úřad, 2024

„U dalekohledu“ – pohled z Mlýnské cesty na Pravčickou bránu a na nový život na požářišti. © Václav Sojka

POŽÁŘIŠTĚ U HŘENSKA: POHROMA NEBO TIP NA ZAJÍMAVÝ VÝLET?

Loňský požár bohužel způsobil uzavření dvou velmi populárních turistických lokalit v národním parku. Jedná se o Edmundovu soutěsku s proslulou plavbou na lodičkách a tzv. Gabrielinu stezku vedoucí z Mezní Louky k Pravčické bráně (podrobněji viz článek na str. 6 – 7). Přesto je však možné tuto nejznámější část národního parku v okolí Hřenska navštívit, a to včetně „top cílů“, jakými jsou Pravčická brána nebo Divoká soutěska. Jejich návštěvu je možné propojit cca 13 km dlouhým pěším okruhem, který vás zároveň zavede i do území zasaženého požárem.

Trasa začíná ve **Hřensku**, kam je možné přijet autem, ale v hlavní turistické sezóně raději autobusem, případně vlakem (s využitím přívozu přes Labe od vlakové stanice Schöna). Vydáme se po zelené značce kolem architektonicky zajímavé kamenné stavby **bývalé plynárny** (dnes penzion). Po poměrně prudkém výšlapu si oddychneme na **Janovské vyhlídce** nabízející atraktivní pohled na obec Hřensko „z ptáčích perspektiv“. Dále budeme pokračovat stále po zelené až do obce Janov, kde na nejvyšším bodu naší cesty vystoupáme na 30 metrů vysokou, volně přístupnou **Janovskou rozhlednu**. Z té přehledněme prakticky celou oblast požářiště, ale také přílehlou část Saského Švýcarska nebo vrcholky Českého středohoří a Lužických hor. Od rozhledny povede naše

cesta po žluté značce kolem golfového areálu po hranici národního parku až na samotu **Hájenky**, kde se napojíme na zelenou. Ta nás dovede na **Mezní můstek** na dně soutěsky řeky Kamenice. Odtud můžeme z našeho okruhu odbočit do **Divoké soutěsky** a svězt se na pramici k hornímu přístavišti a zpět (pozn.: provozovatelem plavby je obec Hřensko – více informací na www.hrensko.cz). Dále nás čeká strmý výstup do osady **Mezná**, odkud pak budeme pokračovat po žluté značce sledující tzv. **Mlýnskou cestu**.

Zde se už dostaneme do oblasti přímo zasažené požárem. Určitě nepřehlédneme poměrně rozsáhlé bezpečnostní těžby v okolí Mezná i podél Mlýnské cesty. Nicméně dále od cesty je les již ponechán samovolnému vývoji. Z bezprostřední blízkosti tak můžeme sledovat velmi dynamickou a dramatickou proměnu zdejší krajiny. Pod ohořelými pahýly stromů již začíná vyrůstat nový les, tvořený v této fázi zejména břízou. Po Mlýnské cestě dojdeme až k vyhlídkovému místu, ze kterého uvidíme „epicentrum“ loňského požáru: Pravčický a Černý důl, které zde máme jako na dlani. Díky nově nainstalovanému dalekohledu odtud snadno dohlédneme i na **Pravčickou bránu**. K té je možné se vydat od turistického rozcestí **Tři prameny**, kde končí i „naše“ Mlýnská cesta (pozn.: provozovatelem areálu Pravčické brány

je soukromá společnost; více informací na www.pbrana.cz). Od tohoto rozcestí nás pak čeká posledních cca 2,5 km po červené zpět do Hřenska.

Navrženou trasu lze různě kombinovat s využitím veřejné hromadné dopravy. Aktuální informace o jízdních řádech a tarifech naleznete na www.dukapka.cz.

Richard Nagel

i Abychom tuto část národního parku ještě více zatraktivnili, plánujeme na Mlýnské cestě (v místě současného dalekohledu) postavit vyhlídkovou plošinu. Ta umožní lepší výhled na zotavující se plochu požářiště i poté, co nejbližší okolí zaroste novým lesem. Stavba by měla začít na konci letních prázdnin a hotová bude do konce letošního roku.

S MINISTREM ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ PETREM HLADÍKEM NEJEN O ČESKÉM ŠVÝCARSKU

Ministr životního prostředí Petr Hladík se během návštěvy Českého Švýcarska dne 27. 3. 2023 za přítomnosti pracovníků správy národního parku a novinářů seznámil se stavem území po požáru v roce 2022. © Tomáš Salov

Národní parky pro člověka celosvětově chrání mimořádně cenné části přírody. Jak si vedou ty české?

Na území České republiky máme prozatím čtyři národní parky, pátý je v procesu vyhlášení. Každý z nich je něčím výjimečný, ať už jde o vysokohorské trávníky Krkonoš nebo pískovcové území v Českém Švýcarsku. Navíc máme opravdu štěstí, že jsou na našem území zastoupeny skoro všechny vegetační stupně, tedy kromě dvou nejvyšších. A správy národních parků se starají o svěřená území s nejvyšší péčí.

Pokud jde o chod stávajících a případně i vznik nového národního parku, jak hodnotíte úroveň spolupráce ochrany přírody s obcemi a dalšími aktéry v regionech?

Situace se samozřejmě mění v závislosti na konkrétních situacích a problémech,

kteř se v daných regionech řeší. Obecně je ochrana přírody velmi otevřená obcím a dalším regionálním institucím. Řekl bych, že z naší strany je vždy snaha o domluvu a vzájemný kompromis, který může být výhodný pro obě strany. Obce, které jsou součástí národních parků, mají přístup k informacím a jsou součástí rad národních parků, což je navíc garantováno zákonem. Například v Krkonošském národním parku už nyní funguje dvoukomorová rada národního parku. V jedné komoře se schází pouze zástupci regionu, včetně starostů, a druhá je složena ze zástupců vědeckých a výzkumných institucí. Složení té druhé komory vybírá ředitel parku a k tomu, aby byly přijaty návrhy, musí se „pro“ vyjádřit většina obou komor. V novele zákona o ochraně přírody a krajiny bychom chtěli zavést tyto dvoukomorové rady ve všech národních parcích.

Speciálně v Českém Švýcarsku jsou nyní, po kúrovcové gradaci a požáru z roku 2022, předmětem diskuse otázky bezpečnosti, jak požární, tak i návštěvníků, v místech, kde nyní probíhá rozpad kúrovcových souší. Jak tuto diskusi vnímáte? Zdejší příroda se nyní potřebuje zregenerovat, a to není proces, který by se dal počítat na dny nebo měsíce, a samozřejmě souvisí s nějakými omezeními pro návštěvníky, i když je většina oblíbených turistických cílů stále otevřená. Správa nyní například pravidelně udržuje cesty, aby zůstávaly průchozí. Běžně se příroda na území parku nechává bez významnějšího zásahu člověka. Věřím, že v zájmu obnovy tamní přírody ale dochází ze strany veřejnosti a návštěvníků k pochopení nastavených pravidel a dočasných omezení. Samovolné procesy a regeneraci přírody ale ničím neuspíšíme. I když je pro nás pro všechny tak těžké čer-

Ministr Hladík při debatě se starosty, hasiči a dalšími hosty na Mezní Louce, Hřensko (březen 2023). © Richard Nagel

> kat. Rozsáhlý požár byl, je a ještě bude jistým traumatem pro všechny, kteří krajinu Českého Švýcarska dobře znali, zvláště pro místní. Samozřejmě to bylo a je ranou pro některé podnikatele v regionu. Těm se snažíme pomoci a být s nimi v kontaktu. Věřím, že až les povstane z popela (a je velmi poučné a povzbuzující to sledovat), bude mnohem silnější a stabilnější, než býval. V novele zákona o ochraně přírody a krajiny chceme také umožnit, aby všechny cesty byly otevřené na vlastní nebezpečí – s tím, že o případných rizikovějších místech budou turisté informováni, aby vyhodnotili, že za určitých podmínek, kdy je silný vítr či bouřka a podobně, není bezpečné do míst vstupovat.

Národní parky jsou ze své podstaty také vyhledávané turistické destinace. Kdy je návštěvníků ještě akorát, a kdy už je to příliš?

V tomto je velice důležité neustále udržovat rovnováhu. Naštěstí mohu říct, že obce, kraj a destinační agentury ve všech národních parcích doposud úzce spolupracují a i když některé oblasti bojují s overturismem, můžeme se snažit o jistou regulaci. I když se do dané lokality, například na Pravčickou bránu, vypraví každý rok více turistů, důležité je, aby nedocházelo k po-

rušování pravidel pro návštěvu tamní přírody. Na jejich dodržování v praxi dohlíží profesionální strážci přírody, kterými jsou zaměstnanci daného národního parku. Právě tyto strážci mohou lidem poradit nebo pomoci přímo v terénu. Důležité je také respektovat limity v oblasti infrastruktury a uvažovat o cestovním ruchu v kontextu celého regionu, ne pouze na území národního parku.

Pokud jde o turistickou infrastrukturu, mají národní parky z čeho ji udržovat?

Tuzemské národní parky investují do obnovy, údržby a zřizování nových turistických chodníků nemalé finanční prostředky. A toho si asi mohou všimnout návštěvníci národních parků během procházek sami. Kromě klasických chodníků vznikají také tematické trasy, díky kterým si například cestu užijí více i děti. Právě v Národním parku České Švýcarsko bylo do údržby, oprav a vytváření další infrastruktury v uplynulých dvou letech investováno skoro padesát milionů korun.

Národní park České Švýcarsko jste v uplynulých měsících opakovaně navštívili. Jaký na Vás udělal dojem a co byste doporučil návštěvníkům?

České Švýcarsko je kouzelné území, na kte-

ré můžeme být právem pyšní. Je naprosto pochopitelné, že se tam lidé rádi vracejí. I když došlo před dvěma lety k významné proměně tamní krajiny, je potřeba v tom hledat hlavně pozitiva. Současná situace je vlastně jedinečná, protože se momentálně jedná o nejmladší přirozeně vzniklý les na našem území. Nedávno proběhly medií působivé fotky, na kterých byla zachycena přirozená obnova přírody po požáru, a ta mi naprosto vyrazila dech. Myslím, že máme jedinečnou příležitost užít si výhledy do krajiny a pozorovat, co všechno příroda sama dokáže. Neustaneme ale samozřejmě ani v podpoře místních, kterým chceme pomáhat, protože to není jen o ochraně přírody, ale i o podpoře tamního turismu.

Ptal se Tomáš Salov

Mgr. Petr Hladík (KDU-ČSL) je ministrem životního prostředí od března 2023. Vystudoval Fakultu informatiky na Masarykově univerzitě v Brně a v profesním životě působil v oblasti řízení projektů, konzultací a v IT službách. V politice působí od roku 2010, kdy vstoupil do KDU-ČSL a založil mládežnickou organizaci Mladí lidovci. Problematice životního prostředí se věnuje více než deset let, působil například jako náměstek primátora Brna. Podílel se na programu koalice SPOLU i na programovém prohlášení vlády v oblasti životního prostředí.

PROMĚNA PRAVČICKÉHO DOLU 2021 - 2023

Pohled na krajinu po
požáru „srovnávacím“
objektivem Václava
Sojky

Někdy stačí jenom se koukat. Kdo je pozorný a dokáže vnímat detail i celek, ten snadno zjistí, jak se příroda mění v čase i prostoru. Fotograf a strážce národního parku Václav Sojka se koukat a pozorovat umí. Při svých pochůzkách fotografuje a my tak máme možnost vidět krajinu po požáru jeho očima. A srovnávat, co bylo a co je.

16. 10. 2021

7. 3. 2023

13. 11. 2023

Tři fotografie pořízené během dvou let z jednoho místa v Pravčickém dole nám názorně ukazují, jak rychlou a dramatickou proměnou prochází zdejší příroda. Nepůvodní smrkový les odumřelý během kůrovcové kalamity pohltily plameny a na jeho místě dnes vyrůstá nejmladší přirozeně vzniklý les v Česku.

ABY ZNOVU NEHOŘELO

První stupeň požární výstrahy. © Tomáš Salov

Krajina Národního parku České Švýcarsko dokáže být zejména v letních měsících velmi náchylná k požárům. Pískovcová oblast je z hlediska vodních zdrojů přirozeně chudá, srážkové vody rychle zasakují a období hlubokého sucha mohou trvat dlouhé týdny či dokonce měsíce. Každá manipulace s ohněm, počínaje kouřením a konče jeho záměrným rozděláváním, může být také velmi ohrožující. A to nejen pro přírodní prostředí, ale také pro místní obyvatele i návštěvníky.

Od vzniku národního parku v roce 2000 do současnosti hořel les na jeho území v celkem 82 případech. Ve většině těchto případů bylo příčinou lidské zavinění. Správa parku proto ke konci dubna 2024 přijala opatření, které v závislosti na aktuálním stavu požárních výstrah vydávaných Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ) pružně omezuje či uvolňuje možnosti využívání chráněného území návštěvníky.

BEZPEČNOST POHYBU V LESÍCH NÁRODNÍHO PARKU POMŮŽE V LÉTĚ OCHRÁNIT NOVÝ „SEMAFOR“

Vydané opatření má „semaforový charakter“ a nastavuje pravidla pro využívání území Národního parku České Švýcarsko během turistické sezóny následujícím způsobem:

- V případě, že ČHMÚ není vydána žádná výstraha, mohou návštěvníci území národního parku využívat v rámci mantinelů stanovených návštěvním řádem bez dalších omezení. Samotný návštěvní řád Národního parku České Švýcarsko rozdělávání ohňů či kouření v přírodním prostředí zakazuje, tento zákaz se vztahuje například i na používání kempingových vařičů.

- Při vyhlášení prvního stupně požární výstrahy (dle metodiky ČHMÚ označovaného žlutou barvou na mapě výstrah na stránkách www.chmi.cz) pro návštěvníky automaticky vstupuje v platnost noční zákaz vstupu do lesů národního parku

v čase od 22 do 6 hodin. Smyslem omezení je předcházet vzniku požárů v souvislosti s ilegálním nocováním a rozděláváním ohňů na území národního parku.

- Při vyhlášení druhého stupně požární výstrahy (dle metodiky ČHMÚ označovaného jako VYSOKÝ, oranžová barva na mapě výstrah na stránkách www.chmi.cz) pro návštěvníky automaticky vstupuje v platnost noční zákaz vstupu do lesů národního parku v čase od 22 do 6 hodin a jejich pohyb je navíc omezen pouze na značené turistické trasy. Smyslem omezení je co nejvíce zúžit oblasti možného vzniku požáru při současném zachování dostupnosti cílů pro návštěvníky národního parku.

Tomáš Salov a Dana Štefáčková

Běžný stav

Druhý stupeň požární výstrahy

PÉČE O KRAJINU V OKOLÍ TISÉ

Mezi úkoly Správy Národního parku České Švýcarsko patří i zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí. To se nám daří díky příspěvkům ze státního rozpočtu, které dostáváme z Programu péče o krajinu. Oblastí, do níž tyto prostředky proudí, je i širší okolí obce Tisá, kde se nám za poslední roky povedlo mnohé. Pečujeme zde o lesní a jiné ekosystémy a zaměřujeme se přitom často na maloplošná chráněná území. Cenné lokality však najdeme i mimo tyto oblasti, a zde je cílem především zajištění péče o konkrétní druhy vzácných či zvláště chráněných rostlin a živočichů. Pojem „péče o krajinu“ je velmi rozsáhlý a mezi příklady těchto činností patří třeba péče o stromořadí a památné stromy nebo údržba tůň. Důležitým úkolem je také starat se o druhy rostlin, které jsou na daném místě žádoucí (ochrana formou oplocenek), ale i o ty druhé, které nazýváme invazní, a které z krajiny musí pryč. Celé spektrum je velice rozsáhlé a rozmanité, a tak nezbývá, než uvést jen několik nejzajímavějších počinů.

Prvním z nich je **výřez náletových dřevin a budování přehrázek** v maloplošném chráněném území Rájecké rašeliniště. Zde jsme

Jedna z přehrázek vybudovaných na Rájeckém rašeliništi. © Jaroslav Semík

ze zamokřených ploch nacházejících se uprostřed území odstraňovali náletové porosty pro snížení transpirace* a optimalizaci vodního režimu v rašeliništi. Historicky byl totiž zdejší vodní režim výrazně narušen nevhodnými melioračními zásahy a rašeliniště se dlouhodobě potýká s nedostatkem vody.

A protože ten je v posledních letech ještě umocněn nedostatkem srážek, hrozí rašeliníšti riziko zániku. Zadržování vody jsme zde proto podpořili budováním přehrázek, které v rašeliníšti zpomalují odtok povrchových vod.

Dalším příkladem je pravidelná **péče o zachovalé travní porosty** s výskytem vzácných či chráněných druhů. Ta se liší v závislosti na konkrétních podmínkách. Krajinnářsky se to označuje jako specifický management a mezi metody patří například kosení nebo pastva. V širším okolí Tisé jsme tak kosením pečovali o přírodní památku Eiland, luční porosty na Tisce, louku s výskytem prstnatce májového v Rájci nebo lokalitu v Antonínově, která bude v dohledné době vyhlášena přírodní památkou. Celková rozloha lučních porostů kosených každoročně v pevně určených termínech je 8,4 hektarů.

Krušík bahenní v lokalitě Tiska. © Jana Tutková

Na vybraných místech také sledujeme a kontrolujeme výskyt žádoucích druhů rostlin, a podle toho seče přizpůsobujeme jejich biologickým potřebám. Mezi příklady, které nám dělají velkou radost, je místo v Rájci, kde roste vzácný prstnatec májový. Tuto louku pravidelně sečeme a sledujeme

leteckým snímkováním pomocí dronu. V roce 2022 jsme tak zde napočítali 2 533 prstnatců a v roce 2023 dokonce 3 243 – a to je v porovnání s pouhými 36 zjištěnými v roce 2013 určitě úspěch!

V okolí Tisé se však nenacházejí jen vzácné rostliny. Třetím a neméně významným příkladem práce správy národního parku v okolí Tisé je proto péče o chráněné druhy živočichů. Už tradicí se stala každoroční **ochrana hnízdišť sokola stěhovavého v rozlehlých skalních městech v okolí Tisé, Rájce a Ostrova**. Jednou z hlavních podmínek úspěšného hnízdění je, aby při něm tyto dravci nebyli rušeni. A tak do oblastí hnízdění v jarních měsících nepouštíme návštěvníky a dohlížíme na to, aby sem skutečně nikdo nechodil.

Dalším chráněným druhem je **zmije obecná**. Ve zvýšených počtech byl tento plaz pozorován na místě zvaném Tiska a ležícím v Tisé. Vybudovali jsme zde proto zvláštní zařízení zvané plazník a sloužící jako zimoviště a línoviště. Plazník se skládá ze dvou na sebe navazujících částí. Každá z nich měří zhruba 2 x 3 metry. Jedna představuje dřevěnou ohrádku z kulatiny vyplněnou přírodním materiálem, zapuštěnou asi 30 cm pod terén a zakrytou odklápacím rámem s pletivem zabráňujícím útoku dravců. Druhá část je tvořena kamennou rovnáninou, která vyplňuje prostor vyhloubený do cca 30 cm pod stávající úroveň terénu.

Ing. Jaroslav Semík a Ing. Jana Tutková

Plazník, který jsme vybudovali na Tisce. © Jaroslav Semík

*Výdej vody povrchem rostlin, respektive listem

TISÁ – OBEC V CHKO LABSKÉ PÍSKOVCE

Rozhovor se starostou Jiřím Turkem

Z akce Vesnice roku 2023. © Fotoarchiv obec Tisá

Pane starosto, v loňském roce získala Tisá významné ocenění – oranžovou stuhu v soutěži Vesnice roku. Co to pro Vás a obec znamená?

Soutěž Vesnice roku byla výzva, kterou mi předložil bývalý starosta ing. Tomáš Kratochvíl. Za jeho čtyřletého období jsme se soutěže neúčastnili a dle jeho slov „máme vše připravené“. Samozřejmě tím nemyslel vítězství v kategorii Oranžová stuha (pročtenáře se jedná o spolupráci obce se zemědělskými subjekty), ale byly připraveny dokumenty a část textové části. Realita však byla jiná, ale to nebylo předmětem otázky. Úspěch v soutěži Vesnice roku pro mě znamená především ocenění našich občanů a nejen v zemědělské oblasti, ale všech aktivitách místních lidí. Při přípravě obou kol soutěže jsem si uvědomil naši pospolitost a soudržnost. Tento okamžik už byl jisté vítězství bez ohledu na výsledek. Vítězství a účast v soutěži obci přineslo celkem 900 000,- Kč, protože jsme získali kromě zmínované Oranžové stuhy také cenu Naděje pro živý venkov v rámci celé ČR. Samozřejmě také zviditelnění v rámci celého Ústeckého kraje.

V jaké oblasti vidíte výjimečnost a hodnoty obce Tisá?

Obec Tisá je krásná a z našeho společného mota „jedinečná Tisá“ je zřejmé, že je pro nás výjimečná svojí krajinou, přírodou, a sa-

mozřejmě musím zmínit také skály. Tím nejdůležitějším a výjimečným jsou ale občané a lidé, kteří zde žijí. Právě komunita lidí, kteří se sdružují ve **třinácti aktivních společenstvích** a třech organizačních složkách obce. Těžko najdete v průběhu roku víkend, ve kterém se nekoná nějaká společenská nebo sportovní akce. Tisá je prostě jedinečná!

V čem vidíte význam spolupráce se Správou Národního parku České Švýcarsko?

Spolupráce se Správou Národního parku České Švýcarsko je v mnoha ohledech velmi přínosná. Velká část obce se nachází v CHKO a ochrana přírody a krajiny je pro nás důležitá, abychom ji zachovali pro naše další generace. Aby to neznělo jako fráze, uvedu několik konkrétních oblastí, které jsou pro nás důležité. Obec vlastní sedm rybníků a péče o jejich stav v souladu s okolní krajinou je důležitá. Zásadně tak **přispíváme k udržení vody v krajině**. Díky velké návštěvnosti obce v průběhu turistické sezony je zásadní údržba a zkvalitňování stezek a pěších cest v přírodě a skalách. Dalším negativním dopadem způsobeným turismem je parkování automobilů, které se pokoušíme společně s pracovníky národního parku zvládnout. Spolupráce také probíhá se všemi podnikateli, kteří se věnují zemědělství a máme jich v obci poměrně mnoho, téměř čtyřicet. Právě oni se významně zasloužili o získání Oranžové stuhy.

Které významné projekty se v péči o přírodu zrealizovaly?

Ve funkci starosty jsem poměrně krátce (cca 1,5 roku), mohu se tedy zmínit o projektech z minulosti a nově připravovaných. Významným společným projektem byla provedená **protierozní opatření ve skalách**. Povedlo se nám společně vybudovat úplně novou značenou stezku ve spolupráci s Klubem českých turistů (KČT) s názvem **Selská stezka**. Významná je ze dvou důvodů, vede po historické původní cestě a odklání návštěvníky mimo exponované oblasti. Připravujeme **kompletní opravu rybníka v osadě Ostrov číslo 5** (očekáváme získání stavebního povolení) a také máme připravený projekt **parkoviště v části Rájec**. Nejvýznamnějším zámerem zastupitelstva je úprava veřejných **prostranství v centru obce**, které je zároveň vstupem do Tiských stěn. Určitě nás čeká ještě hodně práce na tomto projektu a věřím, že nám odborníci z NPČŠ pomohou náš záměr vhodně připravit a také zrealizovat.

Obec Tisá nejsou jen Tiské stěny, kam byste ještě pozval návštěvníky v okolí obce?

Kdyby tato otázka nezazněla, určitě bych se k tomuto tématu sám vyjádřil. Tisá zdaleka nejsou jen skály! V katastru obce a okolí je mnoho zajímavých míst a zákoutí, která určitě stojí za návštěvu a zhlédnutí. Nerad bych na nějaké místo zapomněl, nebo ho upřednostnil. Doporučím každému zhlédnutí webových stránek obce pro návštěvníky www.turistikatisa.cz na kterých najdete všechny zajímavé cíle a tipy na výlety. Na stránkách je k dispozici mapa s **21 zajímavými cíli**, které jsou rozčleněné do několika oblastí (přírodní, historické památky atd.). V obci jsou také mapy ve velkých formátech na veřejných prostranstvích, které návštěvníka navedou. Dovolím si využít závěru k poděkování pracovníkům Správy Národního parku České Švýcarsko za skvělou spolupráci s obcí Tisá. Děkuji. **Ptal se Petr Bauer**

Vzorek z více jak třiceti druhů vzdělávacích publikací a materiálů.

POZNEJTE ČESKÉ ŠVÝCARSKO HRAVĚ

Správa Národního parku České Švýcarsko vedle aktivního a přímého působení na děti a veřejnost během environmentálních programů a akcí připravuje řadu tiskových materiálů pro účastníky ekoprogramů, pedagogy, místní i návštěvníky parku. Každý rok vznikne aspoň jeden nový materiál, který rozšíří sadu těch předchozích a představí veřejnosti další z důležitých témat národního parku.

V současné době je zájemcům k dispozici více jak třicet druhů vzdělávacích publikací a materiálů.

Vedle tvorby nových tiskovin správa pravidelně zajišťuje i dotisky těch úspěšných, které už byly rozebrány. V letošním roce znovu v obnoveném vydání vychází brožurka **Ze života zvířat Českého Švýcarska** rozšířená o dva další živočichy, nebo **Zápisník malého přírodovědce**. V přípravě je pracovní list o nepůvodních druzích rostlin, nebo komiks na téma vývoj a změna lesů v Českém Švýcarsku.

Některé z materiálů jsou k dostání v info-centrech v regionu, většina pak na akcích národního parku. Všechny však lze dohledat a stáhnout si z webu správy parku.

Jarmila a Jakub Judovi

i Pokud chcete poznat přírodní a kulturní zajímavosti Českého Švýcarska a využít při tom hravé pracovní listy a publikace, tak se podívejte na tento odkaz:

www.npcs.cz/evvpublikace

Budeme velmi rádi, využijete-li tyto materiály pro vzdělávání své i vašich dětí doma, ve škole i v odděle.

Tiskoviny Správy NP České Švýcarsko jsou realizovány v rámci projektů, které jsou spolufinancovány Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. Tiskoviny pro návštěvníky NP České Švýcarsko – celkové způsobilé výdaje: 1 165 500,- Kč. Komiks Rozumovi – celkové způsobilé výdaje: 1 200 122,- Kč

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

© Jakub Juda a Václav Sojka

NECHTE SE NADCHNOUT STEZKOU, KTERÁ PROBUDÍ VAŠE SMYSLY

V hlavních rolích: hmat, zrak a sluch

Zvědaví návštěvníci, zpozorněte! V Českém Švýcarsku čeká na své objevení nová netradiční naučná stezka „Údolím říčky Křinice všemi smysly“.

Stezka to není jen tak ledajaká. Obvyklé naučné tabule na ní totiž nenajdete. Ani předlouhé texty, grafy a obrázky, s jejichž pomocí bychom vám vysvětlovali přírodní děje a procesy. Dost už ale o tom, jaká stezka není, a pojďme si představit, jaká stezka je.

Naučná stezka se vine podél malebné říčky Křinice. Ta v průběhu tisíců let vyhloubila ve zdejších pískovcových skalách desítky metrů hlubokou skalní soutěsku a rozhodně stojí za návštěvu. Najdete v ní totiž nejenom vysoké pískovcové skály a již zmíněnou říčku Křinici, ale také celou řadu unikátních turistických cílů, mezi které patří například Jeskyně víl, Kyjovský hrádek, vyhlídka Praporek či Klenotnice, v níž se za třicetileté

války schovávali zdejší obyvatelé. Asfaltová cesta, kterou v údolí lidé v minulosti vybudovali, umožňuje pohodlné využití stezky také pro vozíčkáře i rodiny s kočárky. I proto byla stezka certifikována Klubem českých turistů jako vozíčkářská trasa a stala se tak první trasou v Národním parku České Švýcarsko, která tuto certifikaci získala.

Nyní by mohl následovat předlouhý popis všech prvků a aktivit, které jsme pro vás připravili. To si však tato stezka nezaslouží. A vy vlastně také ne. Velmi neradi bychom vás totiž připravili o zážitky při objevování naší nové naučné stezky.

Malé představení stezky pro vás přesto máme připravené prostřednictvím fotografií.

Přejeme vám příjemné a objevitelské plování zdejší krajinou tajemství.

Jarmila a Jakub Judovi

Stezka je vhodná také pro vozíčkáře a kočárky

Odkaz na mapy.cz

i Naučná stezka „Údolím říčky Křinice všemi smysly“

Umístění: Kyjovské údolí – podél říčky Křinice nedaleko Kyjova u Krásné Lípy

Přijezd: turistickým autobusem od Krásné Lípy i od Děčína

Délka: 5,7 km (stezka netvoří okruh)

Počet zastavení: 10

Náročnost: minimální

Doporučení: malé děti mohou stezku absolvovat na kole nebo odrážedle s nafukovacími kolečky, pro čtení netradičních informací je nutný mobilní telefon s nainstalovanou čtečkou QR kódů

© Petr Bauer

PŘÍRODNÍ REZERVACE ZA PILOU

Chráněné území bylo vyhlášeno v roce 1999 a nachází se jihozápadně od obce Srbská Kamenice. Rezervace a její okolí jsou mísovitého tvaru; na dně se nachází vlastní podmáčená plocha. Nadmořská výška se pohybuje okolo 217 m. Předmětem ochrany jsou mokřadní louky, kde byl v minulosti velmi hojný výskyt prstnatce májového, vachty trojlísté, sítiny ostrokvěté a dalších ohrožených a vzácných druhů mokřadních luk.

Geologický podklad je tvořen druhohorními pískovcovými uloženinami, na kterých spočívají čtvrtohorní hlilokaly a slatiny. Nenachází se zde žádná vodoteč, proto zdroj vody pochází z atmosférických srážek, příp. malých vodních vývěrů. Výrazně podmáčené plochy bývaly v terénních depresích, které přecházely do sušších částí ve svazích. V dávné minulosti zde protékala řeka Kamenice, nebo v tomto místě měla jedno z ramen, což dokládají písčité fluvialní sedimenty. V místě jedné instalované sondy byla zjištěna dokonce rašelina, a to do hloubky 2,5 m.

V minulosti byl pozemek zemědělsky využíván a pozůstatkem po této činnosti jsou odvodňovací kanálky, které jsou nefunkční.

V posledních letech dochází k jejich zameňování a vysychání s postupným splynutím s okolním lučným porostem. V místech výskytu volné hladiny rostla vachta trojlístá a na výrazněji podmáčených místech ostřice *Carex acutiformis* a *C. rostrata*, které reprezentují vegetaci vysokostébelných ostřic. Tyto porosty vytvářejí poměrně homogenní a druhově chudá společenstva.

Dalším typem stanoviště jsou méně podmáčená místa bez vodních plošek, kde hojně roste např. prstnatec májový, kozlík dvoudomý, místy vzácně rozrazil štítkovitý, štírovník bažinný, pcháč bahenní, škar-da bahenní, pryskyřník zlatožlutý, ostřice prosová a violka bahenní. Mísovitý charakter plochy předpokládá výskyt mokřadních a vlhkých lučních společenstev, která představují vlhké pcháčové louky s okrajovými přechody k mezofilní ovčíkové louce. Společenstvo pcháčových luk se vyskytuje od nížin po hory v oblastech s vyšším úhrnem dešťových srážek, nebo v údolních polohách s vyšší hladinou spodní vody.

Z entomologických průzkumů je zřejmé, že je lokalita součástí systémů druhově velmi pestrých mokřadů Srbské Kamenice a okolí (podobně jako PR Arba či PP Me-

andry Chřibské Kamenice), jejichž význam je zvláště v současnosti v krajíně nezastupitelný. Zachovalý charakter mokřadu dokládají nálezy indikačně velmi významných predačních brouků. Z podmáčeného porostu keřovitých vrb *Salix caprea* a *S. cinerea* pochází jediný nález reliktního střevlíka *Trechus (Ephaphius) rivularis* v Labských pís-kovcích i celém děčínském okrese. Z širokého spektra zdejších mokřadních, vesměs velmi vzácných drabčků je možné jmenovat druhy *Encephalus complicans*, *Euastethus bipunctatus*, *Lathrobium impressum* či *Stenus kiesewetteri*.

Z býložravých skupin brouků byly zjištěny významné mandelinky, např. vzácný kytohlav *Cryptocephalus decemmaculatus* s vazbou na rašeliniště, soustředěný především na nejpodmáčenější místa (zde často s výskytem vachty). Na keřovitých vrbách se vyskytuje vzácnější příbuzný *C. pusillus*. Pouze ze severu Čech je známý dřepčik *Chaetocnema subcoerulea* vyvíjející se na sítinách (*Juncus* spp.). Podobně faunisticky významným je příbuzný dřepčik *Ch. arida*, který je v ČR velmi vzácný s nálezy soustředěnými především do této oblasti (dále např. z okolí Varnsdorfu a Vlčí Hory). Z ostatních druhů hmyzu byl sledován vý-

> skyt otakárka fenyklového (*Papilio machaon*) či perleťovce dvanáctičetného (*Boloria selene*) a vzácnější mokřadní saranče tlusté (*Stethophyma grossum*).

Z obratlovců zde býval dlouhodobě znám syntopický výskyt ještěrky živorodé (*Zootoca vivipara*) spolu s ještěrkou obecnou (*Lacerta agilis*), u níž je v současnosti zaznamenáno částečné šíření. Nejvýznamnější je zde však výskyt unikátních populací zmije obecné (*Vipera berus*). Na celé řadě jedinců zde byly zaznamenány rozsáhlé anomálie folidózy štítků hlavy, což je vzácný jev, který je v současnosti studován. V tomto smyslu je tento druh v oblasti přísně chráněn v dlouhodobé spolupráci s obcí Srbská Kamenice. Z ostatních plazů je registrován výskyt užovky obojkové (*Natrix natrix*) a slepýše křehkého (*Anguis fragilis*). V minulosti byla lokalita využívána k rozmnožování ropuchou obecnou a skokanem štíhlým, kteří zde však v současnosti nenacházejí podmínky stálých vodních ploch.

Původní rozloha mokřadu zde byla pravděpodobně cca o třetinu větší, ale část plochy byla v minulosti zavezena pro deponie dřeva pro pilu v Srbské Kamenici. Navazující luční porosty se rozkládají na svazích a v současnosti jsou součástí pastviny. V minulosti vysazené ovocné dřeviny nyní dožívají a nejsou bohužel dlouhodobě udržovány, např. korunovými ořezy.

V těsné blízkosti rezervace byly v rámci hydrogeologického průzkumu provedeny vrty, z nichž dva (HV-2 a HV-3) jsou v současném ochranném pásmu. Původně zde měl být budován pouze jeden, avšak při vrtání došlo v hloubce 27 m k havárii vrtu HV-2 a ten měl být zlikvidován. K tomu však nedošlo a je využíván jako vodní zdroj pro pilu Srbská Kamenice. Namísto havarovaného HV-2 byl vybudován vrt HV-3, hluboký 64,5 m. Po přehodnocení záměru a nevyužití vrtu HV-3 byl tento v roce 2003 odborně zlikvidován vlastníkem SČVK a.s.

Z měření prováděných v roce 2011 vychází poměrně vysoká hladina podzemní vody v několika desítkách cm pod terénem (10–30 cm). Podzemní voda z rezervace přirozeně proudí ve směru sklonu terénu, který je zde jen velmi nepatrný, k severových-

du k řece Kamenici, kde se terén odvodňuje. **Velmi důležitá je též skutečnost, že na území rezervace a v navazující rovinaté oblasti směrem ke Kamenici byl v minulosti dřívějšími obyvateli vybudován systém odvodňovacích příkopů, které sloužily k odvodu vysoké podzemní vody a podle své hloubky zde udržovaly konstantní úroveň hladiny.** Kanálky byly původně hluboké okolo 20–30 cm. V současné době jsou zazemněné a vysychají.

Z dosavadních poznatků lze konstatovat, že pravidelné kosení významně posílilo početnost populace prstnatce májového, jehož početnost od roku 1996 do roku 2001 byla okolo 250 jedinců; v roce 2002 počet

Prstnatec májový. © Petr Bauer

narostl na 600 a v dalších cca deseti letech byl na hranici 1 000 jedinců. Po roce 2016 nastal početní propad na úroveň 50–150 exemplářů. Početní poklesy prstnatce májového jsou bohužel patrné i na dalších lokalitách Českokamenicka.

Zřejmým důvodem poklesu početnosti prstnatců je současný srážkový deficit pod dlouhodobým průměrem 800–1 000 mm srážek. Pod ročním úhrnem 600 mm byly roky 2003 (460 mm), 2014 a 2018. Naopak extrémní situace byla v roce 2010 s hodnotou 1 234 mm, kdy oblast postihly také bleskové povodně. Pod ročním úhrnem 800 mm byly roky 1996, 1997, 1998, 1999,

2000, 2003, 2004, 2006, 2011, 2014, 2018, 2019 a 2022. K této skutečnosti přistupuje faktor vyšších teplot a vyššího odparu vody s nerovnoměrným rozložením srážek v průběhu roku. Vzrůstá průměrná teplota vzduchu a denní minima i maxima. Klimatická změna může svými projevy významně zasáhnout do existence mokřadů a jejich druhového složení, což v konečném důsledku může znamenat jejich zánik.

K zajištění dobrého stavu mokřadních ploch je zapotřebí fyzicky velmi náročná práce s ruční mechanizací (křovinořez nebo ručně vedená sekačka) s důsledným úklidem posečené hmoty. Dlouhodobě péči o rezervaci zajišťovala farma pana M. Týrychtra a v posledních letech byla péče převzata panem J. Halbichem, také ze Srbské Kamenice. Oběma patří poděkování.

Petr Bauer, Lukáš Blažej

Saranče tlustá. © Lukáš Blažej

Jedinec ze Srbské Kamenice, evidovaný jako „Pepík“, s nejvýraznějším projevem morfologické anomálie pileu hlavy. © Lukáš Blažej

NOVÝ FILM O ČESKÉM ŠVÝCARSKU

Skály, voda, život – Krajina Labských pískovců

Ještě před hlavní turistickou sezónou 2024 umístíme tento film na náš kanál YouTube, díky čemuž ho budou moci shlédnout diváci z celé České republiky a díky německé a anglické jazykové verzi prakticky z celého světa. Věříme, že se film stane nejen zdrojem poučení široké veřejnosti, ale že ho začnou využívat i školy v rámci své výuky.

Měli byste vědět:

- Režisér snímku Jiří Petr má více než 20 let zkušeností s tvorbou filmů s přírodovědnou tematikou a podílel se například jako hlavní kameraman na přípravě velice úspěšného filmu „Planeta Česko“.
- Komentář k filmu namluvil populární herec Viktor Preiss, který je mimo jiné i vítězem ankety Českého rozhlasu „Neviditelný herec století“.
- Na filmu se dále podíleli Václav Sojka, vynikající fotograf a zaměstnanec správy NP, a Prokop Pithart, známý například díky seriálu České televize „Do divočiny“.
- Délka filmu je 25 minut.

Dana Štefáčková a Richard Nagel

YouTube kanál
Národního parku
České Švýcarsko:
[www.youtube.com/
@NPceskesvycarsko](http://www.youtube.com/@NPceskesvycarsko)

Správa Národního parku České Švýcarsko ve spolupráci s režisérem a kameramanem Jiřím Petrem více než dva roky připravovala nový přírodopisný dokumentární film o Labských pískovcích.

Film obsahuje jedinečné záběry zdejší krajiny a pohledy do skrytého a pestrého života zvířat a rostlin. Poodhaluje ale také souvislosti nekonečného koloběhu přírodních dějů, a to i na plochách, které byly v nedávné minulosti zasaženy kůrovcem či požárem.

Premiéra nového filmu nesoucího název Skály, voda, život – Krajina Labských pískovců proběhla počátkem října 2023 v Krásné Lípě a do posledního místa zaplnila místní kinosál. Poté se snímek vydal na cestu po regionu. Projekci filmu správa parku postupně uspořádala ve spolupráci s místními městy a obcemi. Promítalo se tak např. v Děčíně, Ústí nad Labem, Rumburku, Janově, Hřensku, Srbské Kamenici, Jetřichovicích apod. Nový dokument díky tomu vidělo přes 1 500 lidí. Součástí každého promítání byla i následná debata s tvůrci filmu a vedením parku.

Promítání filmu v kině Hraničář v Ústí nad Labem za účasti (zleva) režiséra Jiřího Petra, ředitele správy NP Petra Kříže a fotografa Václava Sojky.
© Dana Štefáčková

Mezi diváky byly i zvědavé děti. © Dana Štefáčková

PLŠÍKOVA ZAHRADA: RÁJ PRO DUŠI I ZVÍDAVOU MYSL

Rok trvající rekonstrukce areálu bývalé ozdravovny v Krásné Lípě, v níž má své sídlo Správa Národního parku České Švýcarsko, byla dokončena a zbrusu nová Plšíkova zahrada přivítala v květnu tohoto roku své první návštěvníky.

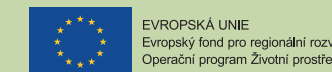
Na začátku rekonstrukce jsme do zahrady pustili těžké stroje. Museli jsme odstranit čtvrt kilometru asfaltových cest starého dopravního hřiště a tuny betonových konstrukcí rozpadlého bazénu a garáží, abychom uvolnili místo desítkám nových stromů, stovkám keřů a tisícům bylin. Do této zahrady – která na první pohled

upoutá neuvěřitelným množstvím zeleně – jsme umístili také vodní plochu, motýlí louku, dotek vesnického života a celou řadu dalších ekovychovných prvků, které vám nabídnou nejenom místo pro odpočinek, ale také prostor pro objevování tajemství. Tajemství Plšíkovy zahrady i krajiny národního parku.

Pojďte se s námi podívat do Plšíkovy zahrady prostřednictvím fotografií na této stránce a až pojedete kolem, zastavte se. Plšíkova zahrada je tu pro vás.

Jarmila a Jakub Judovi

Cena rekonstrukce Plšíkovy zahrady činí 10 700 000 Kč bez DPH a akce je spolufinancována v rámci Operačního programu Životní prostředí.

Ministerstvo životního prostředí

Plšíkova zahrada se nachází v Krásné Lípě (Pražská 457/52). Vchod do zahrady najdete na cyklostezce vedoucí podél hlavní silnice.

Prvkem, který propojuje celou zahradu, je totem. Připomíná nám nejenom minulost, ale i současnost a budoucnost. Představuje také prvky, které v zahradě naleznete – vodu, kámen, les, historii lidského využívání krajiny, louku...

Jezíčko je vodním prvkem plným života. Již v době rekonstrukce se vodní plocha stala domovem celé řady vodních i suchozemských organismů. Žab, vážek, ptáků, potápníků i bruslařek. Nebude to trvat dlouho a budete zde moci pozorovat také čolky, plovatky i potápníky.

Altán s ohništěm jako úkryt před deštěm i shonem všedního dne. Bude sloužit především dětským kolektivům, které zde budou poznávat tajemství přírody národního parku. Využít jej ale můžete i vy a schovat se v něm při nepříznivých počasí.

Pískovec, čedič a žula – stavební geologické kameny národního parku. Ale také plotu, který odděluje část zahrady určenou veřejnosti od zázemí pracovníků národního parku.

Součástí krajiny Českého Švýcarsko jsou lidé a jejich činnost. A protože chléb a jeho pečení doprovází lidstvo již tisíce let, nesmí v Plšíkově zahradě chybět také funkční chlebová pec. Poctíme se zde někdy společně u pečení?

Jaká tajemství se asi skrývají na konci tohoto povalového chodníku? Na to už budete muset přijít sami.

© Jakub Juda, Hugo Haufert

Z MINULOSTI KYJOVSKÉ PŘEHRADY

Část Kyjova kolem dnešní přehrady se nazývala Alte Khaa, tedy Starý Kyjov. V popředí krčma Khaaschenke, na louce v levém rohu dole se bělí prádlo. Krčma měla č. p. 16 a ležela mezi chatami č. e. 105 a 283. Pohlednice je z doby kolem r. 1910.

Z historických pramenů se dovídáme, že se zhruba na místě dnešní přehrady nacházel rybník *Käseteich*, uváděný již roku 1603 a sloužící pro plavení krátkého dříví. Koncem 16. století totiž saský kurfiřt zakoupil v povodí Křinice rozsáhlé lesní porosty „na stojato“ a vytěžené dřevo bylo pak plaveno po Křinici do Saska. Pro zadržení vody nutné k plavení byly tehdy také vybudovány rybníky a jezy na jiných přítocích Křinice, jako na Bílém, Brtnickém a Vlčím potoce. V té době byl rovněž postaven rybník Šímlák v Dlouhém Dole, který je dnes zpustlý. Ukazuje se, že lesní hospodaření již tehdy stálo v popředí zájmu v této členité krajině.

Ale vraťme se k rybníčku *Käseteich* (česky Sýrový rybník), jehož jméno se nepodařilo spolehlivě objasnit. Pozdější prameny uvádějí na tomto místě pilu, která byla po smrti posledního pílaře Jakuba Jentzsche roce 1678 zrušena. Když v místech Starého Kyjova přibylo domů, vznikla v ohybu cesty také krčma. Rybník, který byl nedaleko, dostal podle ní nové jméno *Schenketeich*, tedy Krčmářský rybník. Byl mělký, s nízkou hrází zpevněnou čedičovými balvany. Ještě před padesáti lety vzpomínali starousedlí-

ci, že louky v okolí rybníka sloužily k bělení prádla pro krčmu a pro chalupy v jejím okolí. Podle této činnosti byl rybník nazýván také *Bleicheteichel* (Bělicí rybníček).

Starobylou krčmu po roce 1945 zbořili a také s bělením prádla byl konec. Přišel čas budování, který se dotkl i Kyjova – v údolíčku, kde se rozkládal rybníček, byla kolem

V roce 1970 došlo k protržení hráze přehrady.

roku 1961 vybudována nižší přehrada. Měla jen sypanou hráz a tak není divu, že jí přivaly vody jednoho dne protrhly. Následovala stavba druhé přehrady; její hráz už byla vyšší a byla zatížena panely. Přesto ani ona nevydržela – v létě roku 1970 voda panely podemlela a valila se údolíčkem do Kyjovského údolí. Kromě škody na komunikacích se naštěstí nic závažného nestalo. Rumburští skauti, kteří předtím v Kyjovském údolí tábořili, měli štěstí, že jejich tábor včas skončil, jinak by je to bývalo vyplavilo. V sedmdesátých letech minulého století pak následovala úprava přehrady do podoby, jak ji známe dnes. Na jejím dně byl odkryt půdorys starého rybníka, zřejmě Bělicího rybníčku, a trámy z vrchnostenské pily ze 17. století o průměru 45 cm. Současně bylo odhaleno původní koryto potoka zpevněné pomocí dřev. Za účelem rozšíření vodní plochy došlo tehdy k pokácení řady stromů.

Od dokončení stavby dnešní hráze v letech 1974 až 1977 sloužila přehrada ke koupání a chovu ryb. V současnosti probíhá její kompletní rekonstrukce, která začala výlovem ryb na podzim loňského roku. Pokud půjde vše dobře, přehrada se na jaře roku 2025 opět napustí. **Karel Stein**

Českosaské
ŠVÝCARSKO

České Švýcarsko - zpravodaj Správy
Národního parku České Švýcarsko

Ročník 23, číslo 1/2024.

Vyšlo v červnu 2024.

NEPRODEJNÉ

www.npcs.cz